

Veel internationale aandacht voor de encycliek Waardering van kranten en politici

Terwijl op 7 juli in het Vaticaan de sociale encycliek *Caritas in veritate* werd gepresenteerd, verzamelden regeringsleiders zich in het Italiaanse L'Aquila voor hun topoverleg over de wereldwijde economische en financiële crisis. Het moment van verschijnen van de encycliek had niet beter gepland kunnen worden.

Wat de public relations van het Vaticaan betreft was de eerste helft van 2009 een moeilijk halfjaar. Tegen deze achtergrond, en gezien het feit dat de publicatie van de encycliek telkens opnieuw werd uitgesteld, was de dag van verschijnen van de nieuwe encycliek van paus Benedictus XVI een opmerkelijk succes.

De goed getimede presentatie van het document leidde dan ook tot een opvallend grote aandacht voor de pauselijke boodschap. Voor en na de top gingen diverse wereldleiders bij de paus op bezoek en ontvingen daar uit handen van Benedictus een gesigneerd exemplaar van de encycliek. De leiders spraken hun steun uit voor de aandacht die de paus vroeg voor de problemen van de ontwikkelingslanden en verschillende leiders uitten hun waardering voor de ethische bezinning waar de encycliek om vraagt.

Duitsland

In Duitsland, waar de kiezers in het najaar een nieuwe Bondsdag moeten kiezen, viel op dat politici van links tot rechts de pauselijke boodschap bijvielen in zijn oproep te komen tot een economie gebouwd op ethische waarden. Bondskanselier Merkel ging in op de encycliek tijdens een bezoek aan de Katholieke Academie in München. Zij sloot daarbij vooral aan bij de centrale plaats van de mens in de encycliek. Refererend aan het citaat uit de brief dat het belangrijkste kapitaal de menselijke persoon in zijn geheel is, zei Merkel: "Dit citaat lijkt me vooral vanuit het perspectief van het christelijke mensbeeld fantastisch. Het betekent tevens dat de centrale rol van de mens die in deze encycliek telkens weer wordt onderstreept, de sleutel biedt voor alle uitdagingen, inclusief die van een verantwoordelijke politiek."

Media

Ook in de internationale media trok de encycliek de aandacht. Opvallend was dat in toonaangevende internationale kranten als de *New York Times*, de *Washington Post* en de *Wall Street Journal* uitgebreid bij de pauselijke boodschap werd stilgestaan. Het gerenommeerde tijdschrift *The Economist* wijdde een welwillende beschouwing (onder de kop "New sins, new virtues") aan de encycliek, waarbij ook aandacht werd besteed aan bijdragen van andere religies aan het debat over de economische crisis.

Anders dan de Duitse politici waren de Duitse media behoorlijk kritisch over de encycliek, die te weinig geschikt zou zijn voor buitenkerkelijk gebruik (zo bijvoorbeeld het commentaar van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* met de titel 'Katholisches Selbstgespräch').

De vraag van de encycliek om een echte wereldautoriteit 'with teeth' haalde diverse krantenkoppen, anderen pikten uit de encycliek vooral de roep om een ethische dimensie in de economie en de samenleving op. Analisten die langer met de tekst bezig zijn geweest viel de integrale humane visie van de paus op, waar de religieuze dimensie en de

verhouding van de mens tot God wezenlijk bij hoort. Daardoor werd de encycliek ook meer dan alleen een boodschap bij de economische crisis. Het humanisme waar de paus voor pleit vraagt om een veel omvattender maatschappelijke hervorming vanuit een gezamenlijke waardeoriëntatie. De sleuteltermen liefde en waarheid geven daarbij een goede leeswijzer. Diverse media viel de openheid van de encycliek op om hier samen vanuit verschillende levensbeschouwingen in dialoog aan te werken.

Italiaanse parlement

De staatssecretaris van het Vaticaan, kardinaal Tarcisio Bertone, kwam op 28 juli naar de Italiaanse Senaat voor een nadere uiteenzetting aan de volksvertegenwoordigers over de inhoud van de encycliek. De kardinaal was hiervoor door de voorzitter van de Senaat uitgenodigd. De Italiaanse minister van Economische Zaken, Giulio Tremonti, noemde de encycliek in de Italiaanse krant *La Repubblica* “een politieke gids in de nieuwe wereld van de globalisering”.

Franse minister van Arbeid

In een bijdrage in *L'Osservatore Romano* van 3 augustus uitte de Franse minister van Arbeid, Xavier Darcos, zijn waardering voor de encycliek, die hij “een lichtstraal door de donkere wolken” noemde. De lof van de minister is opvallend omdat hij enkele maanden terug de opmerkingen van de paus over condoomgebruik nog ‘misdadig’ noemde. Darcos schrijft dat de encycliek de katholieke sociale leer doet oplichten als een helder antwoord op “de cynische wetten van ongeregeerd economisch winstbejag”.

Amerika

In de Verenigde Staten kwam een opmerkelijke reactie op de encycliek van George Weigel, een conservatieve voorman en o.a. biograaf van Johannes Paulus II. Weigel schreef in het online tijdschrift *National Review Online* een beschouwing ‘Caritas in Veritate in Gold and Red’, waarin hij twee lijnen in de encycliek meent te herkennen: de ene zou de eigen opvattingen van de paus weergeven (Benedictus XVI zou aansluiten bij de lijn van Johannes Paulus II in *Centissimus annus* (1991) met een grote waardering voor de vrije markt), de andere zou meer voortkomen uit de kringen van de Pauselijke Raad *Justitia et Pax* met een meer politiek linkse oriëntatie en forse kritiek op een ongeregelende vrije markt.

De laatste lijn was (volgens Weigel) overheersend in *Populorum progressio* (1967) van Paulus VI. Het netto resultaat is volgens Weigel een encycliek die lijkt op een vogelbekdier, een zoogdier met een eendensnavel. Weigels beschouwing heeft in de Verenigde Staten intussen geleid tot ironische reacties en een stevig debat tussen diverse katholieke commentatoren. *Caritas in veritate* zelf sluit in ieder geval heel uitdrukkelijk aan bij het hele gedachtegoed van Paulus VI (van *Populorum Progressio* en *Humanae vitae* tot *Evangelii nuntiandi*), juist ook in de eerste hoofdstukken die heel duidelijk de stijl van paus Benedictus verraden.

Waardering van joodse en christelijke kerken

Opvallende commentaren kwamen vanuit joodse hoek en vanuit andere kerken. Zo schreef de hoofdredacteur van het joods-Amerikaanse dagblad *Forward* een waarderende beschouwing onder de kop ‘What We Could Learn From Pope Benedict’. Hij merkt op dat in de encycliek “een heel groot idee uit de Schrift is genomen dat een kader aanreikt

om de wereldeconomie zo te bepalen en te vermenschelijken dat het voedsel en huisvesting biedt aan mensen in plaats van buitenlandse banken te spekken”. Goldberg ziet overeenkomsten tussen een joodse benadering en de aanbevelingen van de paus. Ook vanuit de protestantse wereld klonk waardering. In Duitsland prezen leiders van de *Evangelische Kirche* de visie van de paus en in Nederland riep de scriba van de PKN, dr. Plaisier, zijn protestantse achterban op de encycliek te lezen en ter harte te nemen.

Lord Griffiths

Het meest uitgesproken in zijn lofprijzing was Lord Brian Griffiths, een adviseur van de aartsbisschop van Canterbury en voormalig medewerker van Lady Thatcher, in een opiniebijdrage voor de Engelse *Times*. Hij spreekt van de ‘best analysis yet of the global economic crisis’ waarin de paus aangeeft ‘how people and not just rules must change’. Hij stelt dat de paus een diepgaande analyse geeft van het moderne kapitalisme vanuit een omvattend ethisch, spiritueel en technisch perspectief. “Het regeringsdocument over financiële hervormingen oogt hierdoor beschamend één-dimensioneel en kleurloos”. Griffiths meent dat de benadering van de paus dichter staat bij het Rijnlandse sociale marktmodel dan bij het kapitalisme van Milton Friedman en Friedrich Hayek. Hoewel de encycliek kritisch is over het functioneren van de huidige globale economie is de toon van de encycliek steeds positief van toon, merkt Griffiths op. De oproep van de paus geeft naar het oordeel van Lord Griffiths iedereen huiswerk. “De woorden van paus Benedictus zijn niet zomaar algemeenheden. Zij raken iedere persoon in zijn werk van alledag. In *the City* (het financiële en economische hart van Londen – red.) vormen zij een uitdaging voor de directies om een cultuur van prudentie, verantwoordelijkheid en integriteit voort te brengen.”